

Jan Zakonjšek, po motivih pravljic iz Tisoč in ene noči

BAGDADSKI TATIČ

1 0

SEZONA
1 1

Lutkovno gledališče Ljubljana

Krekov trg 2, 1000 Ljubljana
telefon: 01 3000 970
faks: 01 3000 980
e-pošta: info@lgl.si
spletna stran: www.lgl.si

Info center – blagajna LGL

informacije: www.lgl.si
telefon: 01 3000 982, 080 2004
Info center LGL – blagajna
(vhod pri vzpenjači) je odprta od
ponedeljka do petka med 9. in 19.
uro, v soboto med 9. in 13. uro in
uro pred predstavo.

Svet Lutkovnega gledališča Ljubljana

dr. Milena Mileva Blažič (predsednica),
mag. Mojca Jan Zoran (namestnica
predsednice), mag. Nina Kalčič, Barbara
Rogelj, Alojz Sedovnik

Strokovni svet Lutkovnega gledališča Ljubljana

dr. Blaž Lukan (predsednik), Brane Vižintin
(namestnik predsednika), Ajda Rooss,
mag. Jasna Vastl, dr. Mateja Pezdiro Bartol

Jera Ivanc v. d. direktorja in umetniški vodja

Ignacije Šunjić producent

Ana Rokvič Pinterič poslovna sekretarka
Tel.: 01 3000 970, info@lgl.si

Nataša Antuničević Vižintin organizacija
stikov z javnostmi
Tel.: 01 548 45 40, natasa.vizintin@lgl.si

Edita Golob koordinatorica, organizatorica
Tel.: 01 3000 976, organizacija@lgl.si

Jure Žnidaršič vodja tehničnega sektorja
Tel.: 01 3000 991, tehnika@lgl.si

Lidija Franjič arhivarka, dokumentalistka v
gledališču
Tel.: 01 3000 972, lidija.franjic@lgl.si

Mara Pevec vodja finančno-računovodske
službe
Tel.: 01 3000 983, marica.pevec@lgl.si

Silva Rebolj strokovna sodelavka
Tel.: 01 3000 981, silva.rebolj@lgl.si

Vanja Arhar Kurent računovodkinja
Tel.: 01 3000 984, vanja.arhar-kurent@lgl.si

Tatjana Arrigler strokovna programska
sodelavka
Tel.: 01 548 45 41, tatjana.arrigler@lgl.si

Delavnica LGL
Iztok Bobič, Sandra Birjukov, Mitja
Ritmanič, Jože Lašič, Zoran Srdić,
Marjeta Valjavec
Tel.: 01 3000 977, delavnica@lgl.si

Jan Zakonjšek, po motivih pravljic iz Tisoč in ene noči

BAGDADSKI TATIČ

Priredba in režija: **Jan Zakonjšek**

Avtor songa: **Andrej Rozman Roza**

Likovna podoba lutk, scene in kostumov: **Shoshanna Utchenik**

Glasba: **Mark Messing**

Tehnologija lutk: **Mitja Ritmanič**

Lektura: **Tatjana Stanič**

Oblikovalec luči: **Božidar Miler**

Nastopajo: **Urška Hlebec, Polonca Kores, Maja Kunšič, Iztok Lužar,**
Gašper Malnar, Brane Vižintin

Vodja predstave in oblikovalec zvoka: **Alojz Sedovnik**

Lučni mojster: **Božidar Miler**

Scenski tehnik: **Andrej Slinkar**

Izdelava lutk, scene in kostumov: **Iztok Bobič, Sandra Birjukov, Zoran**

Srdić, Mitja Ritmanič, Marjeta Valjavec, Shoshanna Utchenik, Valter

Kofol s.p., Sara Sekač Skvarča

Poslikava scene, lutk in kostumov: **Shoshanna Utchenik**

Pomoč pri poslikavi scene: **Iztok Bobič, Zoran Srdić**

Veliki oder LGL

Premiera: 1. april 2011

Sezona 2010/11

Milena Mileva Blažič

Zbirka arabskih pravljic *Tisoč in ena noč* ter *Bagdadski tatič*

Knjiga arabskih pravljic z naslovom *Tisoč in ena noč* ali *Arabske nočne zabave* je zbirka orientalskih besedil ljudskega izvora. Nastala naj bi v času evropskega srednjega veka (476-1492). Ima okvirno pripoved o dekletu Šeherezadi, ki kralju Šahriarju vsako noč pripoveduje pravljice. Le-teh ni 1001, ampak 365, ker so strukturirane kot nadaljevanke. Žanrsko jih literarna zgodovina imenuje ljudske pravljice, vendar so med njimi pravljice, legende, basni, anekdote, realistične pripovedi ipd. V zvezi z nastankom, zgradbo in vsebino okvirne in vložene pripovedi ostajajo številna vprašanja, kot na primer, ali so indijskega ali predvsem arabskega porekla (Iran, Irak, Egipt, Turčija idr.). Obstajajo tudi motivno-tematski elementi iz Indije, Mongolije, iz azijskih kultur in iz Grčije, tako da je zbirka enciklopedija samostojnih besedilnih enot, povezanih z okvirno zgodbo. V srednjem veku je bilo običajno pripovedovati in / ali pisati vložene zgodbe s skupno okvirno zgodbo (npr. *Dekameron*, *Mahabharata*, *Pančatantra*, *Ramhajana*, *Pentameron*, idr.). Prvi pisni vir, ki omenja *Tisoč in eno noč*, je fragment iz 9. stoletja, vendar so zanimivi prvi evropski prevodi v francoščino v dvanajstih knjigah, nastali med letoma 1704-17 (Antoine Galland).

Zbirka je sestavljena iz številnih "pravljčnih" epizod, ki so pripovedovane v nadaljevanjih, zato je potrebno besedo "tisoč" razumeti kot metaforo za mnogo, ogromno, veliko, ne pa kot natančno številko. Okvirna zgodba je pripovedovanje Šeherezade kralju Šahriarju. Ta se po odkritju žene nezvestobe, čeprav ji tudi sam ni zvest, odloči maščevati vsem ženskam (devicam), kar ponazarja patriarhalno perspektivo. Zbirka je postala sestavni del zahodne kulture že z ustnimi viri od 9. stoletja ter s pisnimi viri in prevodi, zato se tudi naslovi razlikujejo (*Arabske pravljice, Tisoč zgodb, Tisoč in ena zgodba*, itn.). Nekatera besedila so se osamosvojila in živijo svoje samostojno literarno življenje v prevodih oziroma priredbah za odrasle ali otroke (npr. *Aladinova čarobna svetilka, Alibaba in štirideset razbojnikov, Sindbad pomorščak* idr.)

Zgodovina prevajanja zbirke arabskih pravljic je enako zanimiva. Evropske bralce je zbirka zelo zanimala, pa ne zaradi bogate domišljije in domnevne pravljčnosti, ampak zaradi tematike ljubezni in predvsem spolnosti, ki je bila tabu. V slovenščino je bila zbirka prevedena in prirejena z naslovom *Tisoč in ena noč: pravljice iz jutrovih dežel* med letoma 1880-1916 v sedmih zvezkih. "Tudi moram opomniti na to, da sem opisal ali pa izpustil vse podtakljive stvari tako, da se knjiga ne samo odraščanim, ampak tudi mladini brez npravne škode lahko v roke

da. Za slovensko ljudstvo priredil Filip Lipe Haderlap." Gre za zanimivo pokristjanjeno priredbo (Bog). Leta 1902 je "s podobami v barvotisku" zbirka izšla kot *Tisoč in ena noč: pravljice za mladino*. Gre za prevode nemškega prevoda.

V slovenščini je bila zbirka po eni strani pozno (konec 19. st.), po drugi strani zgodaj prevajana, vendar je bila tudi prirejavana, npr. poimenovanja junakov (Dragoljub iz Damaska, godec Strunober, hajduk, kralj Sladoljub, oficir, Vatroslav).

V Evropi je znan necenzuriran angleški prevod Richarda Burtona (1885-88) v šestnajstih knjigah. To je prevod originala, brez priredb, v katerem je ohranjen tradicionalen patriarhalni slog, necenzurirano prikazovanje nasilnih in spolnih prizorov v eksotičnem kontekstu, ki je bil tuj Zahodni Evropi. Nekateri so ga sprejemali celo kot priročnik. V procesu literarne recepcije je besedilo, ki nikoli ni bilo mišljeno za otroke in mladino, postalo sestavni del mladinskega branja, predvsem zaradi novih čarobnih rekvizitov (biseri, dragulji, duh iz steklenice, čarobne besede, leteče preproge, itn.). Mlade in odrasle bralce vedno znova motivirajo za branje, poslušanje in gledanje zgodb iz *Tisoč in ene noči* motivno-tematska raznolikost, zanimiva zgradba, literarni slog (podrobni opisi, čudeži, spremembe, nenavadne dogodivščine), tudi tabuji in zanimive književne osebe.

Predstava *Bagdaski tatič* ni vezana le na eno besedilo, ampak na določen način predstavlja sintezo vseh bistvenih zanimivosti *Tisoč in ene noči* in razkošne vizualne ikonografije (leteči konji, onipotentni čarovniki, čarobne luči, duh v steklenici, zakrite princese, dragocene rože, leteče preproge ipd.), postavljeno v mesto Bagdad, na bagdasko tržnico, v ječo, v Basro, v karavano. Pojavljajo se specifični kulturni elementi, značilni za Orient, npr. kamele, pesek, duh v steklenici ipd., vsebuje pa tudi subverzivne novosti, npr. boginjo, Himalajo, deželo legend ipd. Besedilo je sestavljeno iz prologa na bagdaski tržnici ter treh dejanj (1) *Džafarjev dvor* (*Ahmed pripoveduje, Pogovor Ahmeda in Abuja v temi, Ahmed pripoveduje naprej*); 2) *Džafarjev dvor, Ajšina spalnica, Pristanišče*; 3) *Na plaži* (*Čarobna gora, Dežela legend, Himalaja, Bagdaska tržnica*) in epiloga, ki ga ponazarja in aktualizira rezonerski song sodobnega slovenskega (mladinskega) pesnika Andreja Rozmana Roze.

V besedilu nastopajo Ahmed, Abu, Ajša, Džafar, duh, Fatima, Hamila, kralj, podložniki, sultan, Zoraja idr. Motivno-tematska

osnova je tipična menjava likov, princ Ahmed podnevi vlada, socialno motiviran pa ponoči prisluškuje (motiv voajerizma) svojim podanikom, preoblečen v berača. Iz sreče pride v nesrečo, ker množica spoštuje njegov videz (motiv cesarjevih novih oblačil) in ne njega (motiv kralja in berača), zato ga vržejo v ječo, kjer spozna tatiča Abuja. Sledijo dodatni zapleti, grožnja z obglavljanjem, aluzije na družbeno hierarhijo, teorija zarote, sreča tudi velikega oziroma pravega tatu, ljubezenski pripetljaji itn. Na koncu besedila, po kaosu in vzorcu krožnih potovanj, se ponovno vzpostavi prvotni red (red – kaos – novi red). Teme so tisočletne: moralna korupcija, teorije zarote, socialna in ekonomska promocija, “cilj opravičuje sredstvo” itn. – teme, ki so z univerzalnim jedrom aplikabilne na vse kulture. Razkošna orientalska dekoracija je le dekoracija za univerzalne probleme. Lutkovna predstava z naslovom *Bagdaski tatič*, ki je nastala na osnovi motivov iz zbirke arabskih pravljic *Tisoč in ena noč* in filmskih inačic, govori o evropski renesansi in ponovnem velikem zanimanju in hkrati motivaciji za orientalizem, ne le kot dekoracijo zahodne kulture, ampak kot pluralizem interpretacij sodobnega sveta.

Pričujoče dramsko besedilo se nanaša in hkrati odstopa od literarnega izročila *Tisoč in ene noči* in v slogu postmodernizma potrjuje načelo, da je ves svet knjižnica.

Jan Zakonjšek

O predstavi *Bagdaski tatič*

Bagdaski tatič je zgodba o princu Ahmedu, ki ga radovednost spelje iz varnega zavetja dvora v življenje na cesti. Po vrsti pustolovščin, v katerih večkrat skoraj izgubi glavo, se spet vrne na prestol, bolj izkušen, moder in razsoden. Na poti ga spremlja in mu pomaga prijatelj, profesionalni zmikavt Abu. Skupaj vandrata po deželah med Evfratom in Tigrisom, od Bagdada do Basre in nazaj. Njuno zgodbo lutkarji pripovedujejo in igrajo med stojnicami na trgu. Iz drobcev pripovedi se razvije mini epopeja, pripovedovalcem in poslušalcem v užitek in poduk.

Andrej Rozman Roza

Zgodbe

Ko sem pisal song za *Bagdadskega tatiča*, sem izhajal iz scenarija in navodil, ki mi jih je dal Jan. Želel je, da vsi glavni liki zapojejo po eno kitico in da je na koncu še ena, zaključna kitica. Pa še to je omenil, da bi rad, da poudarim pomembnost pripovedovanja zgodb. Tako mi torej ni bilo treba izumljati ničesar prav posebnega. Le nekam malo prostora in veliko tehničnih omejitev je bilo za vse, kar bi rad povedal o pomembnosti zgodb. V zadnjem času namreč veliko razmišljam o jeziku in me zato še posebej vznemirja zavest, kako pomembno vlogo v našem življenju imajo zgodbe. Vse bolj sem prepričan, da so v svoji

osnovi zgodbe pravzaprav nekakšen stranski produkt jezika, ki se ni znal ustaviti pri praktičnih informacijah, ki jih potrebujemo za življenje, ampak je segel v vse pore realnosti in domišljije, kjer je pletel in pletel in še kar plete tako zavzeto, da je popolnoma jasno, da ne bo nehal, dokler bodo na svetu ljudje. Prav zgodbe so namreč tisto božansko, kar loči človeka od živali. In to popolnoma dobesedno, saj so vse vere utemeljene na zgodbah. Vse zgodbe pa so utemeljene na verah, s katerimi pristajamo na njihove svetove. Zaradi zgodb ne živimo iz dneva v dan, ampak zaradi tega ali onega, kar je menda bilo oziroma predvidoma bo, če se bo uresničila zgodba, v katero verjamemo. Zgodbe nam lahko dajo voljo do življenja, lahko pa nam jo tudi vzamejo. Predvsem pa so tako zelo zakomplicirale svet, da so postale pomembnejše od gole resnice, saj tudi vanjo verjamemo šele takrat, ko postane zgodba.

Shoshanna Utchenik **Bagdaski tatič**

Vesela sem, da lahko sodelujem pri tej spektakularni predstavi, ki jo je navdihnila *Tisoč in ena noč* in njen zgodovinski izum zgodbe v zgodbi, ki je tako močno vplival na literaturo in film. Kadar poslušam novice, mi je žal, da so pogosto izpuščene zgodbe navadnih ljudi in bogata kompleksnost zgodovine,

zaradi česar včasih dobimo vtis, da svet ni smiselni, da je strašen in daleč stran. Če si predstavljamo, da se naša kalejdoskopska pripoved dogaja v današnjem resničnem življenju, bi rada izpostavila dejstvo, da ima vsaka oseba in vsak kraj neprecenljivo, enkratno zgodbo, v kateri se skriva še ena, še ena in še ena. Včasih to skrinjo zakladov lahko odpremo že, če smo iskreno radovedni in dovolj pogumni, da se začnemo pogovarjati z osebo poleg nas.

Zame je zelo pomembno, da pri oblikovanju uporabljam znane, vsakdanje materiale. Čeprav je ta produkcija sad dela številnih strokovnjakov in mnogih ur, upam da bodo gledalci, še posebej otroci, raje kot da bi se popolnoma prepustili iluziji in fantaziji, vseeno prepoznali posamične sestavine in se odločili, kako globoko se bodo povezali s podobo, ki jo le-te ustvarjajo. Če se odloči, da se bo domišljiji prepustilo skupaj z nastopajočimi, ima občinstvo moč, da sprejme ali zavrne zgodbo, ki jo posluša. Srčno upam, da vas bo to navdihnilo, da boste svet zunaj gledališča videli kot svet poln možnosti, ki ga imate vi moč spremeniti.

Mark Messing

Glasba v predstavi

Zgodba *Bagdadskega tatiča* je pravi navdih za glasbeno podlago.

Teme ljubezni, izdaje in prigrad so izražene s fagotom, s harfo in s številnimi bobni. Nove melodije nosijo ritmi tradicionalnih plesov. Hipnotične teme začarajo gledalca, urok pa nato prekine presenečenje bobnov in glasnih fanfar. *Bagdaski tatič* je gotovo dogodivščina za uho in oko.

Bagdaski tatič - finale

Svet je kot ogromen lonec
najrazličnejših prigod,
ene ni še čisto konec,
že se druga kuha not.

Zdi se, da življenja reka
ves čas nosi nas od tod,
a v resnici se le steka
v lonec zanimivih zgodb.

In da te čim bolj dišijo,
ta, ki jih povedat zna,
jih začini z domišljijo
in kaj malega doda.

AHMED

Vse povesti sem prečital,
nisem pa poznal ljudi,
nisem vedel, kakšna zvita
kača enim v prsih spi.

AJŠA

Nekaj časa moja zgodba
prav grozljiva je bila,
ker me je pravična usoda
z njo zelo preizkušala.

AHMED IN AJŠA

A zdaj veva, da rojena
za najlepšo sva od zgodb,
da kot srečna mož in žena
imela bova kup otrok.

ABU

Najprej sem bil pasje reven,
potlej sem bil pasja zver,
in zdaj, ko sem končno srečen,
prav nič nočem bit vezir.

HAMILA

Moja zgodba je nesrečna.
Izdajalka sem za vse,
ni pa vam nihče povedal,
da Džafar izsiljeval me je.

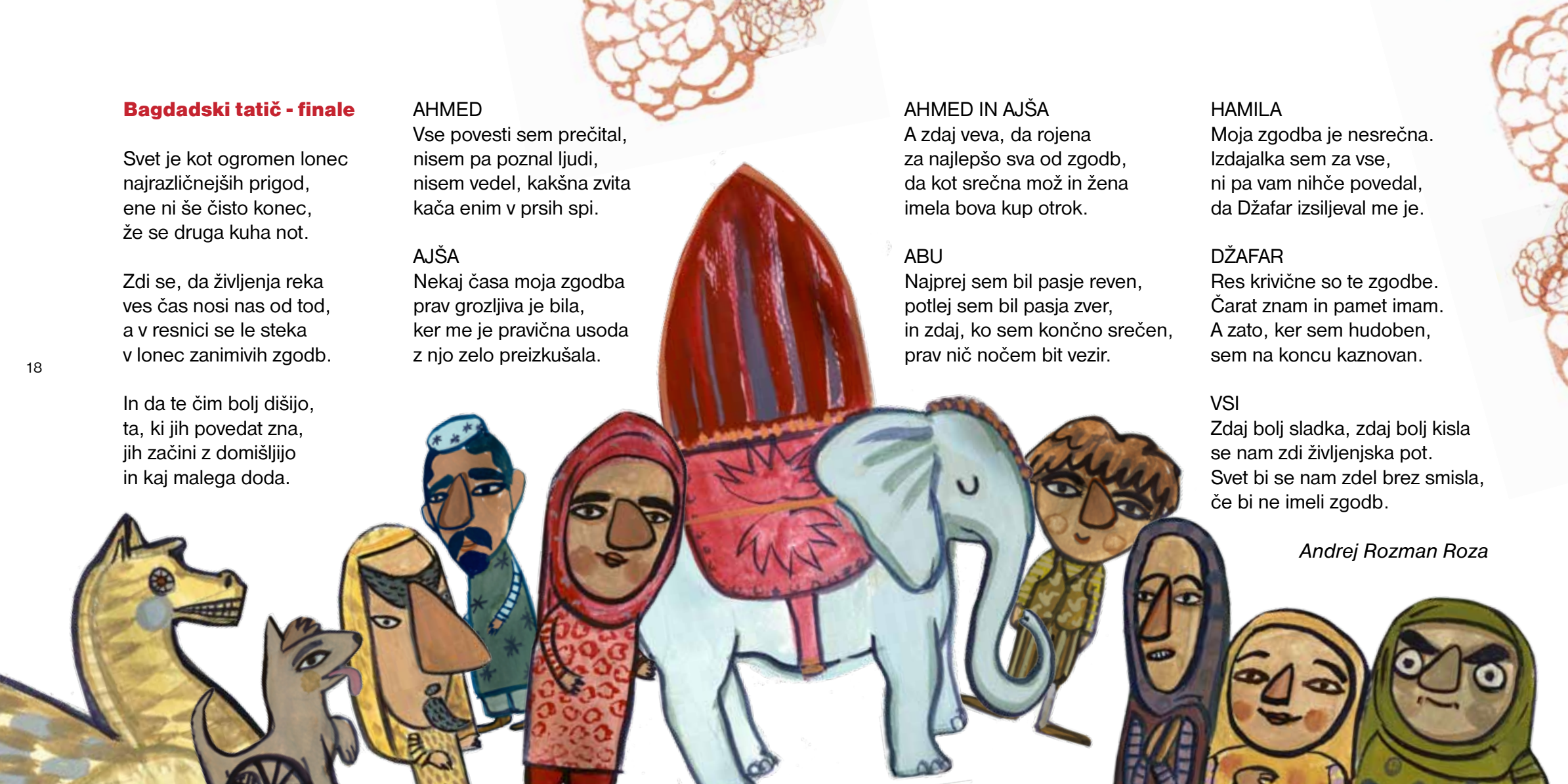
DŽAFAR

Res krivične so te zgodbe.
Čarat znam in pamet imam.
A zato, ker sem hudoben,
sem na koncu kaznovan.

VSI

Zdaj bolj sladka, zdaj bolj kislja
se nam zdi življenjska pot.
Svet bi se nam zdel brez smisla,
če bi ne imeli zgodb.

Andrej Rozman Roza

Jan Zakonjšek

Jan Zakonjšek je filmski, televizijski in gledališki režiser iz Ljubljane. *Bagdadski tatič* je že njegova šesta predstava za Lutkovno gledališče Ljubljana. Navdih zanjo je našel v filmih: v holivudski uspešnici iz leta 1924 z Douglasom Fairbanksom v glavni vlogi ter v slavnem britanskem filmu iz leta 1940, kjer je vlogo zlobnega Džafarja odigral znani filmski negativec Conrad Veidt.

Shoshanna Utchenik

Shoshanna Utchenik je bila rojena leta 1978 v Detroitu, Michigan. Študirala je likovno umetnost na *School of the Art Institute of Chicago* ter končala magistrski študij na *Northwestern* univerzi, na oddelku za umetnostno teorijo in prakso. Shoshanna je pripravila vrsto predstav, nastopala in razstavljala je po državah ameriškega srednjega Zahoda, v Sloveniji je sodelovala na festivalu pouličnih gledališč *Ana Desetnica* in v galeriji *Kapsula*. Shoshanna uporablja kiparske predmete, lutke in ustvarjalni proces, da izvaja posege in preoblikovanja v javnem prostoru, kot tudi

v tradicionalnih gledališčih in umetnostnih galerijah. Njeno delo z uporabo osebnih posebnosti raziskuje univerzalne ovire v medčloveških odnosih in išče možnosti, kako jih premagati.

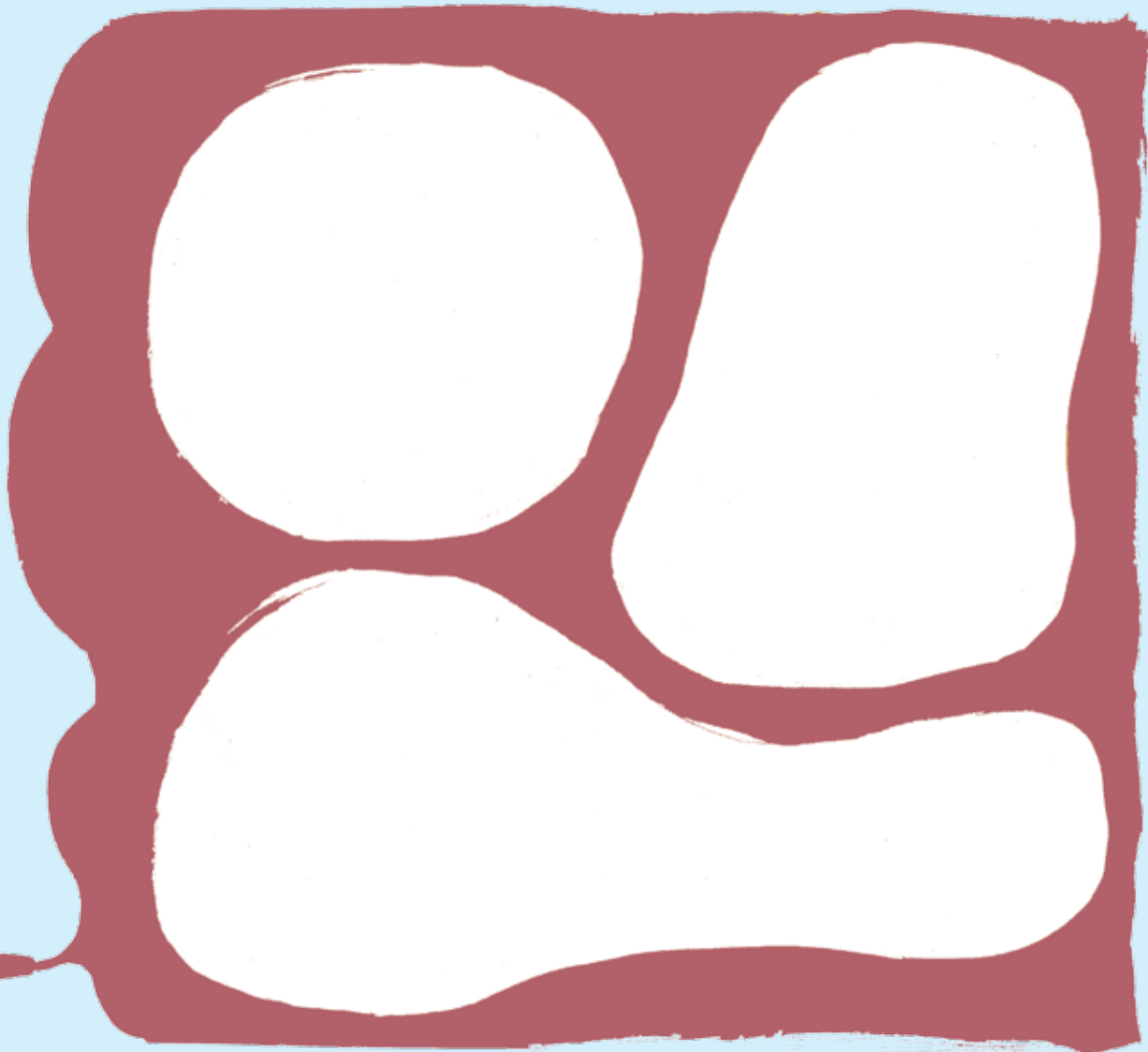
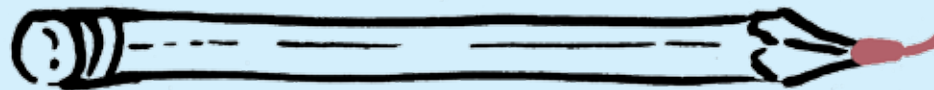
Mark Messing

Skladatelj Mark Messing je soustanovitelj podjetja *Maestro-Matic*, ki se ukvarja z ustvarjanjem glasbe in oblikovanjem zvoka. Trenutno razvija spevoigro *Variacije zvonarja* (*The Hunchback Variations*) skupaj z Micklejem Maherjem iz gledališča *Theater Oobleck*. Pred kratkim je zložil glasbo za *Mater korajžo* (*Mother Courage*) za gledališče *Bricklayers Theater* v Minneapolisu v Minnesoti in za Chicaško otroško gledališče ustvaril glasbo za *Houdinijevo škatlico* (*The Houdini Box*), ki temelji na zgodbi Briana Selznicka. Leta 2009 je napisal glasbo za *Vžigalnik* v produkciji Lutkovnega gledališča Ljubljana. Kot skladatelj in glasbeni direktor je sodeloval z gledališčem *Redmoon Theater* pri *Sadovnjaku somraka* (*Twilight Orchard*), *Omarici* (*The Cabinet*), *Nini* (*Nina*), *Senci Galwaya* (*Galway's Shadow*), *Drevesu bobnu* (*The Drum Tree*) in ustanovil *Redmoon Big Band*, 16-članski pihalni orkester z doma narejenimi inštrumenti, glasbeniki na hoduljah in koreografiranim korakanjem. Je tudi soustanovitelj cirkuško-punkovskega pihalnega orkestra *Mucca Pazza*.

Moje

3

ŽELJE:

Stojijo od leve proti desni:
**Gašper Malnar, Iztok Lužar,
Polonca Kores, Brane Vižintin,
Urška Hlebec**

Sedijo od leve proti desni:
**Maja Kunšič, Jan Zakonjšek,
Shoshanna Utchenik, Mitja
Ritmanič, Alojz Sedovnik**

LUTKOVNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

Krekov trg 2, 1000 Ljubljana
telefon: 01 3000 970 | faks: 01 3000 980
e-pošta: info@lgl.si | spletna stran: www.lgl.si

Info center – blagajna LGL

informacije: www.lgl.si
telefon: 01 3000 982, 080 2004
Info center LGL – blagajna (vhod pri vzpenjači) je odprta od ponedeljka do petka med 9. in 19. uro, v soboto med 9. in 13. uro in uro pred predstavo.

Kartica KU KU vam omogoča nakup vstopnic pri blagajni in po internetu. Vstopnice za tekoči mesec si lahko zagotovite v predprodaji.

Gledališki list, sezona 2010/11

Izdalo: **Lutkovno gledališče Ljubljana**

Za izdajatelja: **Jera Ivanc**

Odgovorna urednica: **Jera Ivanc**

Urednica: **Lidija Franjič**

Prevod: **Andrej Hiti Ožinger**

Lektura: **Tatjana Stanič**

Skice: **Shoshanna Utchenik**

Fotografije: **Nejc Saje**

Oblikovanje: **Andreja Pekar, Borko**

Tepina, Matija Prnaver

Tisk: **M-Grafika, d. o. o.**

Naklada: **600 izvodov**

Poleg Ministrstva za kulturo Republike Slovenije in Mestne občine Ljubljana – Oddelka za kulturo nam uresničevanje programov omogočajo še:

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije. Vsebina publikacije (spletne strani, DVD-ja ipd.) je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

